

02.03.2016

Українська наука потребує нашої допомоги!

Врятуємо науку!

У зв'язку із катастрофічним скороченням фінансування Академії наук України на 31 % від мінімально необхідної потреби, наукові інститути змушені шукати шляхи, які допоможуть зберегти людей, наукові відділи, школи, та напрямки роботи. Простіше кажучи, фундаментальну науку в значній мірі змушують перейти на господарсько-фінансові відносини. Її перестають фінансувати за рахунок видатків громадян. Тим самим її підштовхують до трансформування у виключно прикладні наукові напрями ([Громадська організація інформаційний центр «Майдан»](#)).

На жаль, уряд України пішов ганебним шляхом, шляхом популізму по відношенню до реформування науки та майбутнього своєї країни. Він просто скоротив фінансування фундаментальної науки на 31 % від мінімально необхідної потреби. Це абсолютно неприпустимо, бо Україна стає неконкурентоспроможною в науковому сенсі, а в перспективі, і в соціальному/загальному аспекті. Звісно, українська наука потребує докорінного реформування. В першу чергу – це незалежний зовнішній науковий аудит інститутів та установ НАНУ. Результати аудиту покажуть справжню ефективність наукових інститутів, відділів та окремих працівників.

В Радіоастрономічному інституті (РІ) НАНУ м. Харків була створена тимчасова комісія з провідних вчених (кандидатів та докторів наук), що не займають керівних посад <...> За більш-менш об'єктивними критеріями оцінки наукової праці, комісія вперше прозоро показала реальне становище наукових відділів всередині інституту. Було враховано кількість статей у фахових (переважно зарубіжних) наукових виданнях, кількість монографій, кількість аспірантів та молодих вчених, наявність міжнародних програм та грантів, загальне та додаткове фінансування, тощо. Вперше було проаналізовано штатний розклад інституту.

Що можна побачити у висновках комісії? Навіть в цій складній ситуації, в якій опинилась українська наука, можна знайти вихід, який мінімізує можливі втрати. По-перше, перехід в режим неповного робочого часу (4-х денний робочий тиждень) дасть змогу зберегти наявні наукові кадри та не допустити розриву у підготовці молодих кадрів найвищої кваліфікації. Цей захід допоможе трохи відтермінувати катастрофу, але є тимчасовим, бо якщо такий режим роботи продовжиться декілька місяців, то інститут неминуче втратить досвідчені наукові кадри та молодих спеціалістів. По-друге, інститут має мінімізувати адміністративні штати. По-третє, у наукових відділах потрібно скорочувати неефективних наукових співробітників, які опублікували мінімальну (за результатами атестації) кількість наукових статей за останні

п'ять років. Якщо цього не робити, то будуть страждати ті співробітники, які намагаються наполегливо працювати, адже вони не мають жодного пріоритету порівняно із «баластом». З іншого боку, інститут має три будівлі, з яких принаймні одна стоїть напівпорожньою в майже аварійному стані, але обслуговується за рахунок бюджету. Це питання теж потребує вирішення.

На прикладі РІ НАНУ видно, що потрібен незалежний фінансовий та науковий аудит і рішення щодо ефективного використання наявних ресурсів всієї Національної академії наук України. Тим більше, що ці кошти отримано за рахунок платників податків.

Нагальною потребою є вибір пріоритетних напрямків наукових досліджень, а не рівномірне розмазування коштів по всіх наявних напрямках. Незалежна експертиза наукових проектів повинна стати необхідним фактором розвитку. Для підготовки майбутніх наукових кадрів необхідна підтримка обдарованої молоді ще зі шкільної парти (що неможливо без підтримки вчителів загальноосвітніх шкіл). Також треба систематично займатися популяризацією науки. Врешті-решт, платники податків повинні бачити, на що витрачаються їхні кошти.

З іншого боку, Радіоастрономічний інститут є провідною у світі науковою установою у галузі довгохвильової радіоастрономії. Колектив інституту має унікальний досвід спостережень на декаметровому радіотелескопі УТР-2 та радіоінтерферометрах УРАН-1, 2, 3, 4, які мають статус Національного надбання України, а також досвід їх побудови та підтримання в робочому стані. Вчені інституту приймають участь у великих міжнародних проектах з дослідження іоносфери Землі в середніх широтах, Арктиці та Антарктиді, космічної погоди, фізики Сонця, пульсарів, випромінювання Юпітера, спектральних ліній вуглецю, тощо. Також фахівцями інституту розроблено та побудовано експериментальні секції радіотелескопу нового покоління ГУРТ, що за характеристиками перевершує закордонні аналоги, а за вартістю дешевший на порядок від них.

Слід зазначити, що ті науковці, які розуміють ситуацію, орієнтуються на світову практику оцінок своєї наукової діяльності, – готові конкурувати зі своїми закордонними колегами за світовими стандартами. Але, щоб досягти необхідного конкурентоспроможного рівня, українській науці потрібно мати необхідне обладнання, пристойне фінансування, фінансову свободу, що неможливо без змін в правовій базі, без вибору пріоритетів та організаційних змін у НАН України. Інакше прискорена смерть української науки, на жаль, неминуча. Дзвін вже лунає!!!

Колектив науковців РІНАНУ